

ΚΩΣΤΗΣ ΒΑΪΤΣΟΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ 1992

Πρώτες συνολικές εκτιμήσεις*

Μετά τις τελευταίες κυβερνητικές ανακοινώσεις και τις αντίστοιχες του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για την οικονομική πολιτική που ακολουθείται κατά το 1992, προκύπτουν τα εξής:

Γενικά συμπεράσματα

Η προσπάθεια μακρο-οικονομικής σταθεροποίησης κατά το 1992 βασίζεται, όπως άλλωστε και το 1991, σε ένα μείγμα δύο κυρίως συνόλων μέτρων πολιτικής. Το βάρος της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού και της βελτίωσης του ισοζυγίου πληρωμών αναλαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό ο συνδυασμός νομισματικής-συναλλαγματικής πολιτικής και η εισοδηματική πολιτική. Αυτή η επιλογή έχει συγκεκριμένες επιπτώσεις στην αναπτυξιακή και κοινωνική διάσταση της διαχείρισης της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα, το δημοσιονομικό σκέλος όχι μόνο δεν συμβάλλει στη διαδικασία σταθεροποίησης αλλά, συγχρόνως, προκαλεί σημαντικές αρνητικές συνθήκες συνοχής στους άλλους χώρους της οικονομικής πολιτικής.

Με αυτήν τη σύνθεση και κατεύθυνση οικονομικής πολιτικής, η έλλειψη αποτελεσματικής αντιμετώπισης των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα, εξ' αιτίας κυρίως της έξαρσης της φοροδιαφυγής και της ισχνής φορολογικής βάσης, μεταβιβάζει το κόστος της σταθεροποίησης σε άλλους χώρους της οικονομίας. Ειδικότερα, η μακρο-οικονομική κάλυψη των αδυναμιών της δημοσιονομικής πολιτικής πραγματοποιείται με το υψηλό κόστος δανειακών κεφαλαίων σε συνδυασμό με μηδενικά ή/και αρνητικά πραγματικά επιτόκια στις καταθέσεις, την υφεσιακή πολιτική με τη μείωση των πραγματικών εισοδημάτων σημαντικών τμημάτων των εργαζομένων και των συνταξιούχων, καθώς και με την υψηλή ισοτιμία της δραχμής.

* Οι εκτιμήσεις αυτές έγιναν από μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας με τον συντονισμό του κ. Κ. Βαϊτσοῦ.

Η κλίμακα αποτυχίας στη δημοσιονομική διαχείριση εκφράζεται σε αποκλίσεις μεταξύ των στόχων που θέτει ο Προϋπολογισμός του 1992 και των εκτιμήσεών μας που πλησιάζουν τα 700 δισ. δραχμές. Μετά τις τελευταίες κυβερνητικές ανακοινώσεις φορολογικών και εισοδηματικών μέτρων, η εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών δεν διαφαίνεται ότι πρόκειται να εμφανίσει βελτίωση. Επομένως το στρατηγικό πλέον οικονομικό πρόβλημα των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα εξακολουθεί να υφίσταται χωρίς αποτελεσματική αντιμετώπιση.

Είναι ενδιαφέρον ότι η τελευταία ανακοίνωση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος επιβεβαιώνει τις προβλέψεις που είχε κάνει η Επιστημονική Επιτροπή του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας για τη σημαντική υπέρβαση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων το 1991. Η υπέρβαση αυτή προκάλεσε ένα επίπεδο συνολικών δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα για το 1991 που ανήλθαν, όπως και το 1990, σε περίπου 19% του ΑΕΠ. Η δυναμική που ακολουθεί η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας τα τελευταία δύο χρόνια καθώς και οι προβλέψεις για το 1992 (που ανεβάζουν τις αντίστοιχες δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα σε επίπεδα 16-17% του ΑΕΠ) απομακρύνουν χρονικά, ιδιαίτερα μετά τα αυστηρά κριτήρια σύγκλισης που τέθηκαν στη διάσκεψη κορυφής του Μάαστριχτ, την πλήρη συμμετοχή της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της ΕΟΚ.

Ακολουθούν ορισμένα επί μέρους συμπεράσματα από τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που ανακοινώθηκαν αυτή τη βδομάδα:

Φορολογικά μέτρα

Ως ποσοστό του ΑΕΠ, η φορολογία του εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα (περίπου 4%) είναι η χαμηλότερη σε σύγκριση με όλα τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ (μέσος όρος 11.4%) και της ΕΟΚ (10.4%). Οι νέες φορολογικές ρυθμίσεις μειώνουν ακόμη περισσότερο τα αντίστοιχα ελληνικά ποσοστά άμεσης φορολογίας σε 3%. Η δημοσιονομική κάλυψη αυτής της μείωσης στα φορολογικά έσοδα γίνεται με την επιβολή έκτακτων εισφορών στα ακίνητα και την έμμεση φορολογία καθώς και με τη μείωση των πραγματικών απολαβών των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα.

Οι φορολογικές ελαφρύνσεις που ανακοινώθηκαν έχουν θετικές επιπτώσεις στο καθαρό διαθέσιμο εισόδημα για εργαζόμενους κυρίως

με μικτές απολαβές πάνω από 2.500.000 το χρόνο. Όσο μεγαλύτερο είναι το εισόδημα τόσο περισσότερο τα νέα μέτρα βελτιώνουν τις καθαρές αποδοχές μετά τη φορολογία (π.χ. από 4% βελτίωση για μικτό ετήσιο εισόδημα 3.000.000 δρχ. έγγαμου με δύο παιδιά σε 24% για εισόδημα 10.000.000 δρχ). Έτσι μειώνεται σημαντικά η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος. Αντίθετα, για ένα έγγαμο εργαζόμενο με δύο παιδιά που έχει μηνιαιίο εισόδημα 200.000 δρχ. ή χαμηλότερο, οι ρυθμίσεις είτε μειώνουν το διαθέσιμο ονομαστικό εισόδημα ή δεν το επηρεάζουν, ανάλογα με τις επιμέρους περιπτώσεις. Συνολικά η φορολογική ελάφρυνση είναι μεγάλη για τα ανώτερα και ιδιαίτερα μεγάλη για τα πολύ μεγάλα εισοδήματα, ενώ για τα χαμηλά εισοδήματα υπάρχει επιβάρυνση σε σχέση με τις παλιές φορολογικές ρυθμίσεις.

Ένα άλλο στοιχείο των νέων ρυθμίσεων είναι ότι οι εκπτώσεις από το φόρο για σύζυγο και παιδιά εκφράζονται ως ποσοστό του φόρου. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση του φόρου για οικογενειακά βάρη είναι μεγαλύτερη για τα υψηλά εισοδήματα και μικρότερη για τα χαμηλά. (Π.χ. για οικογένεια με δύο παιδιά και ετήσιο εισόδημα 3 εκατ. δρχ. η έκπτωση είναι 37.500 δρχ. ενώ για μια αντίστοιχη οικογένεια με εισόδημα 8 εκατ. η μείωση φόρου είναι 400.000 δρχ).

Τέλος, με δεδομένο ότι οι οριακοί συντελεστές είναι μόνο τέσσερις, η αύξηση των ονομαστικών εισοδημάτων μπορεί να προκαλέσει δημοσιονομική απορρόφηση για τα χαμηλά εισοδήματα, όχι όμως και για τα ιδιαίτερα μεγάλα. Κι αυτό επειδή δεν προβλέπεται η απαραίτητη τιμαριθμοποίηση του φορολογικού συστήματος.

Οι συνολικές εκτιμήσεις της Επιστημονικής Επιτροπής το Ο.Ε.Ε. για τα οικονομικά του δημόσιου τομέα εμφανίζονται στο κείμενο "Δημοσιονομικές Εξελίξεις και η Πορεία της Ελληνικής Οικονομίας".

Εισοδηματικές επιπτώσεις

Τα μέτρα εισοδηματικής και φορολογικής πολιτικής που ανακοινώθηκαν, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις εξέλιξης του πληθωρισμού, θα έχουν σαν αποτέλεσμα τη μείωση του διαθέσιμου πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα και των συνταξιούχων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν, η αντίστοιχη μείωση για ένα μέσο αντιπροσωπευτικό εισόδημα εκτιμάται σε περίπου 4.5% για το 1992. Αντίθετα, για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα της οι-

κονομίας, και ιδιαίτερα τους υψηλόμισθους, θα υπάρξει αύξηση του μέσου διαθέσιμου εισοδήματός τους σε σταθερές τιμές, λόγω των φορολογικών ελαφρύνσεων. Για τους χαμηλόμισθους, όμως, με ετήσια εισοδήματα κάτω από 2-2,5 εκατ. δρχ. θα υπάρξει μικρή αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης έτσι ώστε τα πραγματικά τους εισοδήματα θα διαμορφωθούν από τη σύγκριση μεταξύ ρυθμού πληθωρισμού και συνολικής αύξησης των ονομαστικών εισοδημάτων.

Τα νέα μέτρα φορολογικής και εισοδηματικής πολιτικής, σε συνδυασμό με τις συλλογικές και άλλες συμβάσεις των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα και την πορεία του πληθωρισμού, δημιουργούν μια ανακατανομή των εισοδημάτων στο χώρο των εργαζομένων. Η ανακατανομή αυτή κλείνει σαφώς σε βάρος των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα και υπέρ του ιδιωτικού. Επίσης, το περιεχόμενο της φορολογικής πολιτικής οδηγεί στην προνομιακή μεταχείριση των υψηλότερων εισοδημάτων στο χώρο της εργασίας σε βάρος των χαμηλόμισθων στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα.

Εμπειρικές και άλλες επιστημονικές μελέτες που έγιναν σε άλλες χώρες με πολύ πιο ευέλικτες αγορές εργασίας από την ελληνική, δεν επαληθεύουν τον ισχυρισμό ότι με τέτοια μέτρα πολιτικής αυξάνεται η προσφορά εργασίας ή ότι συρρικνώνεται η παραοικονομία. Αντίθετα, όπως προκύπτει από την εμπειρία των Η.Π.Α. στη δεκαετία του 1980 με αντίστοιχα μέτρα που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις του Προέδρου Ρήγκαν, οι ουσιαστικές επιπτώσεις αφορούσαν κατά κύριο λόγο τη σημαντική ανακατανομή του εισοδήματος σε βάρος των χαμηλόμισθων παρά τη δημιουργία επιπρόσθετης ευελιξίας στην προσφορά εργασίας.

Νομισματική πολιτική

Από την ανακοίνωση του νομισματοπιστωτικού προγράμματος έγινε πλέον σαφές ότι η ανάληψη καθοριστικού ρόλου από τη νομισματική πολιτική για τη μακρο-οικονομική σταθεροποίηση έχει ως άμεσο και καίριο επακόλουθο τη σημαντική αύξηση των πραγματικών επιτοκίων δανεισμού προς τον ιδιωτικό τομέα, τα οποία υπερβαίνουν πλέον τις δέκα ποσοστιαίες μονάδες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η όποια ώθηση που μπορεί να δοθεί στο χώρο της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών από τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των παραγωγικών μονάδων, ακυρώνεται από τα υψηλά πραγματικά επιτόκια δανεισμού καθώς

και από την ανατίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής.

Παράλληλα, οι γενικότερες επιπτώσεις στη διαμόρφωση των επιτοκίων προκαλούν αύξηση του κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους. Κάτω από τις σημερινές συνθήκες, αυτό επιδεινώνει ακόμη περισσότερο τις δανειακές ανάγκες του δημοσίου που, με τη σειρά τους, προωθούν την αυξητική τάση των επιτοκίων.

Από τις δύο παραπάνω εξελίξεις διαμορφώνονται, λοιπόν, φαύλοι κύκλοι και διαστρεβλώσεις τόσο στην αναπτυξιακή πορεία όσο και στην όλη διαδικασία εξισορρόπησης της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα, η σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο με μια συνεπή πολιτική μακρο-οικονομικής διαχείρισης στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής διαδικασίας για την ουσιαστική αναβάθμιση και διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της χώρας.